

Inhoud

Woord vooraf	7
1 De christen; geboren buiten het paradijs	9
2 De christen; opnieuw geboren binnen het Koninkrijk van God	13
3 De doop en de nieuwe geboorte	16
4 Door de doop geroepen	19
5 Teken en zegel	21
6 Gedoopt in de Naam van de drie-enige God	23
7 Gedoopt worden in de Naam van de Vader	26
8 Het eeuwig verbond van de genade	29
9 Intermezzo – De taal van de sacramenten	34
10 Gedoopt worden in de Naam van de Zoon; gewassen worden	37
11 Gedoopt worden in de Naam van de Zoon; ingelijfd worden	40
12 Gedoopt in de Naam van de Heilige Geest; inwoning krijgen	44
13 Gedoopt in de Naam van de Heilige Geest; afgewassen worden	47
14 Gedoopt in de Naam van de Heilige Geest; vernieuwd worden	50

15 Gedoopt in de Naam van de Heilige Geest; vernieuwd worden totdat.....	52
16 De andere partij in het verbond	54
17 De nieuwe gehoorzaamheid aan het oude gebod...	57
18 Geen lijdelijkheid maar activiteit.....	60
19 Ook de kinderen.....	63
20 De kinderdoop; in Adam en in Christus.....	65
21 De kinderdoop; het verbond van God met Abraham.....	68
22 De doop in de plaats van de besnijdenis	71
23 Het zegenen van de kinderen door de Heere Jezus..	74
24 Het gebed en de oproep ertoe.....	78
25 Het gebed tot de straffende en reddende God	80
26 Een tweede aanspraak tot God	84
27 De grond van het gebed en de ene vraag.....	87
28 De vraag om te mogen sterven en te mogen opstaan.....	90
29 Gebed om discipelschap.....	92
30 Gebed voor de overgang naar het eeuwige leven	97
31 De ouders aangesproken en bevraagd; de eerste vraag.....	101
32 De ouders aangesproken en bevraagd; de tweede vraag.....	106
33 De ouders aangesproken en bevraagd; de derde vraag	110
34 Dankgebed; voor vergeving en kindschap	115
35 Dankgebed en voorbede; de vraag om groei.....	118
36 Dankgebed en voorbede; de vraag om een belijdend christen te mogen zijn.....	121

Woord vooraf

De heilige doop, een van de twee sacramenten in de protestantse kerken, kent net als een geslepen diamant vele facetten. Die hebben overigens wel alle met elkaar te maken. Eigenlijk wordt heel het christelijk geloof en het christelijke leven in de doop samengevat. Het klassiek-gereformeerde doopformulier geeft een prachtige uiteenzetting, eerst van de doop in het algemeen en vervolgens van de kinderdoop in het bijzonder. In de zestiende eeuw geschreven ademt het helemaal de theologie van de Reformatie en de overeenstemming met belijdenisgeschriften uit die eerste tijd van de Reformatie is met de handen te tasten. En er is ook veel verbinding met wat er geleerd is over de doop vanaf de eerste tijden van de christelijke kerk; vele formuleringen en redeneringen zijn al overoud.

Naast de traditie van de Reformatie loopt sinds de zestiende eeuw ook die van de dopersen. Een verzamelnaam voor alle stromingen die wel in de tijd van de Reformatie zijn ontstaan, maar die zich niet met de hoofdstroom in de gevestigde kerken konden verenigen. Vaak zijn zij, tot op vandaag toe, wars van geloofsbelijdenissen en kerkelijke formulieren en zegt men aan de Bijbel alleen genoeg te hebben. Wij behoeven ons met ons formulier niet zo snel uit het veld te laten slaan, omdat het doopformulier helemaal vol staat met bijbelteksten. De schrijver stelde zich tot taak om te laten zien welke teksten en hele bijbelgedeelten

achter bepaalde formuleringen in het formulier schuilgaan. Ja, schuilgaan, want het is wel waar dat het formulier lang niet altijd de teksten noemt. Ook in de redeneringen en de argumentatie van het formulier worden niet altijd alle stappen in het redeneerproces genoemd. Ook hier kan verheldering eventuele bezwaren wellicht wegnemen.

De schrijver wil zich niet mengen in de eindeloze discussies die er in de loop van de eeuwen zijn gevoerd, maar leeft in het besef dat wij worden geroepen om eenvoudigweg te geloven in de doop en in het verbond. Het is onmogelijk om iets wat God gegeven heeft, zowel de doop als het verbond, te overschatten. Het zeer goed mogelijk om beide te onderschatten! Het is een donker raadsel hoe in de loop van de eeuwen de heilige doop kon worden tot een twistpunt voor theologen en gemeenteleden. De geloofszekerheid van de gemeente heeft daar erg onder geleden.

In dit boek vindt de lezer een beknopte verklaring van het formulier. De bedoeling was niet zozeer om stichtelijk bezig te zijn maar meer verklarend. Mijn hoop is dat de waarheid van zichzelf uit zal stichten. Ik kan me voorstellen dat dit boekje niet in een adem gelezen, maar wellicht van tijd tot tijd naar behoefte opgeslagen zal worden.

De tekst van het doopformulier is de herziene, die is opgenomen achter in het kerkboek met de Herziene Statenvertaling. Het is deze bijbelvertaling die wordt gebruikt.

J.J. Verhaar, april 2017

De christen; geboren buiten het paradijs

De hoofdsom van de leer van de heilige doop omvat de volgende drie delen. In de eerste plaats zijn wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren. Daarom zijn wij mensen op wie de toorn van God rust ...

Waarom is het nodig om een christen te worden? En waarom is het nodig om gedoopt te worden vóór je toetreedt tot de christelijke kerk? In vroeger tijden waren de bijbelse antwoorden op deze vragen algemeen bekend. Tegenwoordig is dat anders. De samenvatting van deze bijbelse antwoorden in het klassieke doopformulier is omstreden. Jammer genoeg ook in de kerk, omdat vele christenen er een mensvisie op nahouden die opgebouwd is uit elementen die maar voor een deel uit de Bijbel komen en voor de rest uit veel diverse levensopvattingen en wereldbeschouwingen.

Hoe luidt de visie van de Bijbel op de mens? Die wordt als volgt samengevat in het formulier: 'Wij en onze kinderen zijn in zonden ontvangen en geboren en zijn daarom mensen op wie de toorn van God rust.' De Bijbel gaat uit van een schepping die goed was in haar oorspronkelijke staat, zoals door God geschapen. Maar dan komt de breuk door de zonde. Meteen wanneer het woord zonde wordt genoemd ligt het probleem van de mens op tafel. Het is nodig dat dit probleem boven tafel komt, want

de doop, het christen worden, is de oplossing van het probleem. Het probleem van ons mensen moet onder ogen worden gezien, wil er een oplossing kunnen komen en wil je iets van die oplossing kunnen begrijpen. Het is ook werkelijk een probleem dat ons allemaal raakt. Alle mensen maken deel uit van de mensheid en de mensheid in haar geheel verkeert in een vervallen staat; is gevallen. Van de paradijselijke toestand aan het begin van de schepping is niets meer overgebleven. De mensheid leeft buiten het paradijs. En dat deze toestand *zonde* wordt genoemd, maakt heel duidelijk dat de mens er zelf verantwoordelijkheid voor draagt. De mensheid gaat gebukt onder een enorme schuldenlast, waar ieder mens persoonlijk in deelt.

Wat die zonde precies inhoudt, kun je op verschillende manieren zeggen. De kern ervan is het ongeloof; het niet meer luisteren naar God de Schepper en Hem niet meer vertrouwen en gehoorzamen. Andere woorden die hier klinken zijn 'opstand' en 'hoogmoed'. Eigenlijk kun je alle mogelijke zonden en ondeugden in verband brengen met de centrale zonde van het ongeloof en de ongehoorzaamheid. In het eerste boek van de Bijbel (Genesis) worden de grote lijnen over ons mensenleven en over de geschiedenis van de wereld getrokken. Daarom is dit eerste bijbelboek zo uitermate belangrijk. En daarom dient het geloof zich daarop te oriënteren. Zodat wij weten wat het is een schepsel van God te zijn, geschapen met een hoge opdracht, maar gevallen in de zonde.

Het formulier schroomt niet om de ontstane toestand met beladen woorden te duiden: 'Wij zijn mensen op wie de toorn van God rust.' En: 'Wij kunnen in Zijn rijk niet komen, tenzij wij opnieuw geboren worden.' Wij hebben immers een 'onreine ziel'. Stuk voor stuk constatering waar we als niet-christen tegen in opstand komen. En wanneer we half overtuigd zijn van de waarheid van deze constatering, dan zijn we geneigd om een halfslachtige oplossing voor het probleem te zoeken. De doop en de uitleg van de doop in het formulier snijdt ons daar-

bij de pas af door nu te gaan spreken over 'opnieuw geboren worden'. Er komt een radicale oplossing voor een reëel en zeer groot probleem.

Dat mensen zondig zijn, is natuurlijk gemakkelijk te constateren en moeilijk te loochenen. Moeilijker lijkt het te zijn om dat toe te passen op pasgeboren kinderen. Dan word je immers geconfronteerd met het vraagstuk van de concrete *overdracht* op de enkeling van de zondigheid en de schuld die daardoor ontstaat. Je kunt ook bij toegegeven zondigheid de vraag stellen of er sprake is van schuld of lot. Een vraag die de mensheid al vanaf het begin heeft beziggehouden. Een vraag die acuut wordt bij de pasgeboren baby. De christelijke kerk heeft altijd geleerd dat er van beide sprake is. Zonde en schuld zijn lot. Natuurlijk is het woord 'lot' niet echt bijbels spraakgebruik. Hier is lot de toestand waarin de mens is terechtgekomen. Aan de andere kant heeft de kerk altijd beleden dat die toestand schuld betekent, waarvoor de mens verantwoordelijkheid draagt. Daarom worden dan ook in de kerk de kinderen gedoopt. Het is uitdrukking daarvan dat bij een delen in de zonde en schuld er ook mag zijn een delen in de verlossing die in Christus Jezus is. Wel moet dan duidelijk zijn hoe de verbinding ligt tussen de enkele mens en het geheel van de mensheid; de verbinding tussen óns en Adam, de eerste mens. En vervolgens hoe de verbinding is tussen de verlost mens en Christus. Deze verbinding noemen de Bijbel en het formulier *verbond*.

In een tijd van ver voortgeschreden individualisme is het weten van een onderlinge verbondenheid van mensen vaak ver te zoeken. Verbondenheid in volk, stam-, familie- of gezinsverband en kerk. Ook verbondenheid van alle mensen in de mensheid. De Bijbel drukt dit laatste uit als 'verbondenheid in Adam', de eerste mens. Het erkennen van deze verbondenheid is het begin van het erkennen van de schuld van de zonde. Ook het begin van het begrip van het Evangelie van de verlossing in Christus Jezus. De apostel Paulus spreekt immers in de Brief aan de

Romeinen (hoofdstuk 5) over de verbondenheid van de mensheid in Adam en de verbondenheid van de kerk met de tweede Adam, Jezus Christus.

Inmiddels zijn er twee woorden ter sprake gekomen die bij de doop centraal staan: de nieuwe geboorte en het verbond. Ze zullen beide in het vervolg uitgebreid aan de orde komen.

De christen; opnieuw geboren binnen het Koninkrijk van God

2

... zodat wij in Zijn rijk niet kunnen komen, tenzij wij opnieuw geboren worden (Ef. 2:3, Joh. 3:3).

De klassieke schriftplaats waarin gesproken wordt over de wedergeboorte (oftewel de ‘nieuwe geboorte’, oftewel de ‘geboorte van boven’), is Johannes 3; het gesprek van de Heere Jezus met de farizeeër Nicodemus. Het verband met de heilige doop is duidelijk. Het gaat over ‘het binnengaan van het Koninkrijk van God’ (vers 5). En daarvoor is volgens de Heiland nodig een ‘geboren worden uit water en Geest’. De Heiland gaat met deze opmerking pal achter Johannes de Doper staan, die gezegd heeft dat hij doopt met water, maar dat er na hem iemand zal komen die met de Heilige Geest zal dopen (Joh. 1:33). De Heiland wil dus dat de farizeeër Nicodemus, net als alle andere Joden, de prediking van Johannes de Doper ter harte neemt en zich met berouw over en belijdenis van zijn zonden onderwerpt aan de doop van de bekeering die Johannes de Doper predikt en verricht. Dit is ter voorbereiding op de komst van het Koninkrijk van God, dat immers ‘nabij gekomen is’. Om vervolgens de Heilige Geest van Jezus door Diens prediking te ontvangen.

Het lijkt erop dat Nicodemus, als farizeeër, ervoor had bedankt om de vernederende gang van boete en berouw naar Johannes de Doper te maken. En dus bij Jezus eigenlijk (nog) niets te zoeken had. Hij staat zo model voor al degenen die zich ergeren aan de noodzaak van berouw en boete als het begin van de nieuwe geboorte. Daardoor sluit hij voor zichzelf de mogelijkheid af om te begrijpen Wie Jezus is en wat Hij te geven heeft. Vandaar dat de Heiland zulke klare wijn voor hem schenkt.

Het moet onthutsend zijn voor de Jood en farizeeër Nicodemus dat ook echte Joden, zelfs farizeeërs, zo'n bekering en doop en reiniging en nieuwe geboorte nodig hebben om het Koninkrijk van God te kunnen binnengaan. De Heiland wijst de onkunde van Nicodemus aan, maar suggereert natuurlijk ook de ergernis die er bij hem is. Een combinatie die in zijn verstrengeling ons veel te zeggen heeft.

Het is verkeerd om vanwege de negatieve inzet in dit gesprek van de Heiland met Nicodemus uit het oog te verliezen dat deze nieuwe geboorte iets positiefs is en een groot en blij wonder. Waar ter wereld is dát mogelijk: opnieuw geboren te worden, een nieuw mens te worden, je verleden werkelijk kwijt te raken? De leer van de reïncarnatie uit het boeddhisme kan toch werkelijk niet in één adem worden genoemd met die van de wedergeboorte door Christus. Het is daarom verkeerd om zoveel nadruk te leggen op het woordje 'moeten' en daarmee op de onmogelijkheid van de wedergeboorte, omdat Christus niet op de onmogelijkheid maar op de werkelijkheid van de nieuwe geboorte wil wijzen. Deze werkelijkheid staat in de personen van Johannes de Doper en de Heiland pal vóór Nicodemus. En deze werkelijkheid wordt geopend in de doop door het Woord van het Evangelie en van het geloof.

Nicodemus toont zich verbaasd wanneer de Heere Jezus de nieuwe geboorte ter sprake brengt. Maar de Heiland blijft erbij dat die nieuwe geboorte voor elke Jood heilig 'gewoon' is. Als term komt die misschien niet zoveel voor in het Oude Testa-

ment, maar als zaak des te meer. En daaruit wordt duidelijk dat deze nieuwe geboorte verbonden is met bekering en berouw over de zonde. Ook in het Nieuwe Testament komt de term nieuwe geboorte of wedergeboorte niet vaak voor. Belangrijk zijn de teksten 1 Petrus 1:3 en 22-23. 'Geprezen zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons, overeenkomstig Zijn grote barmhartigheid, opnieuw geboren deed worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.' 'Nu u dan uw zielen gereinigt hebt in de gehoorzaamheid aan de waarheid, door de Geest, tot ongeveinsde broederliefde, heb elkaar dan vurig lief uit een rein hart, u, die opnieuw geboren bent, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God.' Er wordt in deze teksten in diepe klaarheid over de wedergeboorte gesproken. Dat God door Christus, de Zoon van God, de Bewerker is van deze geboorte. Dat Gods barmhartigheid de bron is van deze geboorte. Dat het middel tot deze geboorte het zaad van het Woord van God is. Dat deze geboorte een reiniging van de ziel is en daarom alles te maken heeft met de doop, die dit alles symboliseert. Dat deze geboorte een levende hoop en een waarachtige liefde verwekt.

Een belangrijke plaats is verder Titus 3:4-6. 'Maar toen de goedertierenheid van God, onze Zaligmaker, en Zijn liefde tot de mensen verschenen is, maakte Hij ons zalig, niet op grond van de werken van rechtvaardigheid die wij gedaan zouden hebben, maar vanwege Zijn barmhartigheid, door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest. Die heeft Hij in rijke mate over ons uitgegoten door Jezus Christus, onze Zaligmaker.' Er is hier tussen de apostelen Petrus en Paulus, hoe verschillend verder ook, een grote eensluidendheid. In de tekst van Paulus zit een nog duidelijker verwijzing naar de doop door de term 'bad van de wedergeboorte'. En door deze tekst te verbinden met die van Petrus wordt eens te meer duidelijk dat de werking van de Heilige Geest Woord-werking is.